

»KOLODVOR«

Pod ovim natpisom štampan je u riječkom »Novom listu« od 10. X. 1959. člančić, u kome se prigovara novom velikom natpisu na zgradi riječke željezničke stanice »Kolodvor«. Jedan Riječanin zamolio je uredništvo »Jezika«, da se osvrne na tu riječ u prvom broju. Želji našega člana rado udovoljavamo.

Pisac članka »Kolodvor« nije objektivan i ne piše na način, kojim bi trebalo ovakva pitanja rješavati. On bi želio, da na toj zgradi uopće nema natpisa ili da se pojavio natpis »stanica«. Najnezgodniji je svršetak članka, jer pisac tvrdi, da »kolodvor« nije lijepa riječ. Njemu nije lijepa zato, što nije na nju navikao. Nama, koji samo tako govorimo, ona nije ružna, nego lijepa jednako kao i »stanica« onima, koji tako govore. Drugo je pitanje, je li ta riječ dobra i lingvistički ispravna.

Prof. T. Maretić u svom »Jezičnom savjetniku«, Zagreb 1924., na str. 43. kaže, da je riječ »kolodvor«, Bahnhof, u Srba: stanica, rđava riječ: dvor kolâ. On dodaje, da bi mnogo bolja bila riječ »kolostaj«, koju je Kurelac negda predlagao, ali nije primljena. Ovoj primjedbi nije potrebno tumačenje, jer je sam Maretić 1924. godine izjavio, da riječ nije dobra, ali on nije preporučio ni riječ »stanica« mjesto »kolodvor«, nego »kolostaj«. Riječ »kolodvor« je prijevod njemačke riječi »Bahnhof«, koja se i danas čita na kolodvorima u Austriji i Njemačkoj: »Hauptbahnhof«, »Südbahnhof«, »Ostbahnhof« i t. d. Ona znači zgradu, odakle počinje koja željeznička pruga, i veliku zgradu, u kojoj se zaustavlja željeznički vlak (Rječnik JA, V, 211). U slobodnom prijevodu ona znači »dvor kolâ«, a to zapravo i jest, jer po tom dvoru jure vlakovi (kola) pri odlasku i dolasku u različitim pravcima. Mi smo je primili u novije vrijeme, t. j. u vrijeme, kad su se u našim krajevima gradile željezničke pruge. Ta riječ nije dobra, jer nije napravljena po pravilima našega jezika, i Maretić se protiv nje borio cijeloga života.

ali je morao priznati, da je nije uspio ukloniti. Ali ta je riječ u upotrebi u zapadnim krajevima naše države već davno. Narod ju je primio i dugi niz desetljeća nije govorio drukčije nego tako. U Zagrebu stoji napisano na kolodvorskoj zgradi »Glavni kolodvor«, a ostali se kolodvori nazivaju »Zapadni kolodvor« i »Istočni kolodvor« ili »Teretni kolodvor«. Postoji i »Kolodvorska ulica«. Kolodvorom se dosada nazivala zgrada i mjesto, sa kojega su odlazili vlakovi u cijeloj Hrvatskoj. »Stanica« se u Zagrebu i u Hrvatskoj naziva tramvajska ili autobusna postaja.

Ima mnogo tuđih riječi, koje su iz različitih evropskih jezika u originalu primljene i upotrebljavaju se u javnom životu i u književnosti na zapadu i na istoku naše države, a osobito turskih, arapskih i perzijskih. Iako imamo dobru zamjenu za mnoge od takvih riječi, one su se zadržale u našem jeziku. Ima u našem jeziku i loše prevedenih složenica, koje su ušle u novije vrijeme, a osobito poslije Drugog svjetskog rata, a ova je riječ (*kolodvor*) ušla u naš jezik davno prije Prvog svjetskog rata, pa je stekla zavičajno pravo. Ne bi bilo dobro ni pametno, da se danas nasilno ukloni iz javnoga života. Ako nam nije smetala cijelo stoljeće, ne smije nam smetati ni danas. Končno nikako nije na mjestu podrugljiv ton piščev na račun »kolodvora«, jer se na takav način ne bi smjelo raspravljati o ovakvim pitanjima.

M. H.

DETERDŽENT ILI DETERGENT?

Prije dvije godine objavljen je u »Jeziku« (VI, 2, 58) članak »Deterdžent ili detergent?«, u kojem pisac prikazuje podrijetlo ove riječi i preporučuje, da se odlučimo za »detergent«, i u pisanju i u čitanju. Razlozi su mu za to ovi: prvo, riječ *detergent* potječe izvorno iz latinskog jezika, a latinske riječi preuzimamo prema latinskom izgovoru, kao na pr. *kontingent*, *agent*, *tangenta*; drugo, u apotekarstvu postoji već poodavno ri-

ječ *detergent* sa značenjem sredstva za čišćenje. Doduše, pisac napominje, da smo *deterdžent* preuzeli iz engleskog jezika, ali to nas ipak, veli, ne obavezuje, da preuzmemo i engleski izgovor. Navedeni razlozi sasvim su uvjerljivi, pa je uredništvo »Jezika« stoga i objavilo taj članak.

Poslije objavljena članka stiglo je uredništvu nekoliko prigovora protiv toga prijedloga, u kojima se navodi, da je ipak s engleskom pozajmljenicom nužno preuzeti i engleski izgovor. Proizvodnja *deterdženata* na moderan način novijeg je, vele, datuma pa se i ne mora u svijesti povezivati s malo poznatim apotekarskim *detergentima*. Osim toga, vele, i na zapadu i na istoku našega jezičnog područja već je općenito usvojen izgovor *deterdžent* za te moderne proizvode, pa je, vele, sasvim uzaludan posao »tjerati vodu prema izvoru«. Mole nas, neka još jednom razmotrimo problem uzevši u obzir i činjenično stanje proširenosti riječi. Ne preostaje nam dakle drugo nego da se na tu riječ još jednom osvrnemo.

Podimo ipak od podrijetla riječi *deterdžent*, kako se ona pojavila u novije vrijeme u našem jeziku! I pisac spomenutog članka u »Jeziku« priznaje, da smo je za određeni pojam preuzeli iz engleskog jezika. A mi bismo još mogli dodati, da je naziv *deterdžent* preuzet baš za moderne kemijske proizvode za čišćenje. Riječ je dakle uzeta iz engleskoga, i to prvobitno latinska riječ *detergens* dolazi k nama preko engleskoga. Pitanje je sada, koji je izgovor za nas obavezan u takvu slučaju, engleski ili latinski. Naši ljekarnici preuzeli su riječ *detergent* iz latinskoga kao naziv za sredstvo za čišćenje, pa su preuzeli i latinski izgovor. Bilo bi najlogičnije, da se i za nove kemijske proizvode zadržao već poznati latinski oblik *detergent*, ali eto naši proizvođači ne povedoše se za latinskim izgovorom, nego za približnim izgovorom iz engleskog jezika, iz kojega su riječ preuzeli. I tako se dakle popularizirao *deterdžent*, pa naš svijet ovako čita i onda, kad na nekim proizvodima vidi natpis *detergent*. Drugim riječima, *deterdžent* potiskuje *detergent*. Vidimo to vrlo jasno i po tome, što je riječ *deterdžent* preuzeo u takvu obli-

ku u svoj »Rječnik stranih riječi, izraza i kratica« prof. Bratoljub Klaić god. 1958., premda je znao za spomenute argumente iz »Jezika« u prosincu 1957.

Može se još postaviti pitanje, ima li u jeziku potvrda za takvo i slično postupanje. Ima, i to prilično. Uzmimo na pr. naoko čudan slučaj sa šahovskim izrazom *rohada* i *rošada*, *rohirati* i *roširati*. Prvi je oblik tih riječi ušao u hrvatsku šahovsku terminologiju preko njemačkog izgovora *rochieren* i *die Rochade*, a drugi u srpsku šahovsku terminologiju preko francuskog izgovora riječi *rochade* (čit. *rošad*). To je čak potpun paralelizam s našim *detergentom* i *deterdžentom*, samo što se ovdje ne radi o njemačkom i francuskom izgovoru, nego o latinskom i engleskom.

Prema svemu dakle, što je rečeno, za moderne kemijske proizvode možemo bez zazora upotrebljavati riječ *deterdžent* prema približnom engleskom izgovoru. To još i s većim pravom, ako i oni, koji pišu *detergent*, čitaju zapravo *deterdžent*. Jer strane nazive samo u prvi čas pišemo izvorno, a čim imalo postanu poznati, pišemo ih u našem jeziku prema izgovoru, na pr. *esej*, *nivo*, *pejzaž*, *vaterpolo* i sl.

Ljudevit Jonke

DISKUSIJA U DISKUSIJI

Prisustvovao sam jednoj konferenciji, na kojoj se raspravljalo »po raznim pitanjima«, pa sam između ostalog čuo i ovakvu izjavu:

»Drugovi, ja bi svoju diskusiju nastavio na diskusiju prethodnog druga.«

Neću se ovdje baviti nepravilnim oblikom aorista pomoćnog glagola *biti* za I. l. sg. (*ja bi* mjesto *ja bih*), jer je to česta pojava u našem govornom jeziku. Neću se zadržati ni kod »prethodnog druga«. Mene trenutno zanima samo njegova *diskusija*. Iz izjave »navedenog druga« može se zaključiti, da postoji: moja diskusija, tvoja diskusija, njegova diskusija i t. d., ukratko: da postoji *diskusija u diskusiji*. Kako je to moguće?